

UR EN KRONJÄGARES DAGBÖCKER

Av *Bernt Rutström, Bodträskfors*

Den 9/3 år 1891 anställdes en ny kronojägare vid Bodträskåns bevakningstrakt inom Luleå revir. Denne skrev i sin dagbok en hel del om livet vid den tiden, både i tjänsten och under fritiden. Om vad, ska vi strax ta reda på. Genom honom introducerades också ett nytt släktnamn i dessa trakter – Elming. Men först en liten titt ännu längre tillbaka i tiden.

Arvid Elming, som kronojägaren hette, kom som 13-åring till Harads år 1877 i sällskap med sin far. Fadern, Jonas Elming, var rätt nybliven änkeman och hade kommit till länet ett par år innan för en tjänst som folkskollärare i Altersbruk inom Piteå församling. I Harads blev Jonas förutom lärare även organist och klockare. Enligt vissa källor var det han som lät uppföra det hus, som sedermera kom att kallats ”stämmolokalen”.

Både före och efter ”stämmolokaltiden” har huset fungerat som skola. Men de flesta i dag minns det som privatbostad. Bl.a. har Arvids dotter Märta, gift Lundström, bott där en tid. Huset eldhärjades dock och revs för något år sedan.

Första november 1883 reste ynglingen Arvid söderut och inledde studier vid Alnarps Landbruks-Institut. Efter värnplikten 1885 arbetade han som rättare på ett par gårdar mellan Växjö och Värnamo i Småland, för att 1887 återkomma som extra bevakare inom Luleå revir.

Arvid Elming

Från januari 1889 antecknar Arvid Elming om sina besök i Bodträskåns bevakningstrakt i tjänsten som extra bevakare, och när han ett par år senare får tjänsten som ordinarie kronojägare, var han redan ganska bekant med folket och förhållandena i området. Arbetet som extra bevakare skilde sig inte så mycket från det han sedan skulle syssla med.

De skriftliga utnämningarna som extra- och ordinarie kronojägare är bevarade, dock inte dagböckerna för 1891 och 1895. Från och med år 1889 till och med år 1914 kan man med nämnda undantag ta del av de något speciella livsvillkor som tiden omkring förra sekelskiftet hade att erbjuda en skogsman i statlig tjänst.

FÄRDSÄTT OCH KOMMUNIKATIONER

Det som nog gör det allra starkaste intrycket vid studiet av Arvid Elmings noteringar är det flitiga resandet kors och tvärs, i första hand då inom den egna bevakningstrakten men även till andra mer avlägsna orter, såsom Boden och Luleå, m. fl. platser.

Vägnätet kunde ju inte ha varit särskilt utvecklat vid den här tiden, så man måste nog utgå från att det i huvudsak var den egna muskelkraften som stod till buds när arbetet krävde närvaro på skilda platser. Det var att ta till "apostlahästarna" eller i bästa fall cykel under barmarkstid och skidor sedan det blivit före för det. Hästskjuts omnämns inte i början annat än i samband med transport av gods av något slag. In på 1900-talet omtalas vägarbeten alltmer i anteckningarna och resor med häst nämns också oftare.

Låt oss följa med Arvid Elming under november 1896 så som han noterat månaden i dagboken. De *kursiverade* siffrorna är avståndet i mil per dag.

1. Efter linien för Klusån samt till Baron lagt(?) till Mikael utanför B 1,0
2. För bevakning å Kloken samt till Åbacka samt till Görjeån å Storsand 2,5
3. För bev. söder om S vid Görjeån samt till Sockenlinien 2,8
4. För b. till Spikberget samt Kättisträsk och Lillån 1,6
5. Från Lillån öfver Rödberget samt till Thoerim och Hatten samt Rörtjern 1,5
6. Från Rörtjern till Björnberget samt Åkroken 2,0
7. Från Åkroken öfver till Lillberg samt Hvitbergsträsk 1,2
9. Å Hvitbergs krp. för bevakning 2 mil
10. Från Hvitbergs krp. till Hapträsk samt Rödingstr. samt Näfvasberget
11. Från Näfvasberg till Råberget samt linien för Södra Harads gått 3 mil
12. Från Harads för bev efter Bodträskån till Bodträskå 1,5
13. För bevakning till Spikberg samt Alpas
14. Till Löfudden och Björnberget samt linierna för Rörtjern utskiften öfver Kojkojvi efter sockenlinien till Lillberg
16. Från Lillberg till Brändspiken samt Rödingsträsk 2,5 mil
17. Från Rödingstr. till Myrberg för bevakning samt öfver Långberget samt Spikselån
18. Från Spikselån till Brändheden för bev. samt till Bodträskån 0,7
23. För bevakning till Tallberget samt Sockosberget o Hatten 2,5
24. Från Thoerim till Rödberget och Lillån 1,5
25. Från Lillån för bevak efter rågången mellan Görjeå utskifte samt Strömbacka utskifte samt öfver Flakaberget till Bodträskån 3
27. För bevakning linierna för Bodträskå område 0,8
28. För bev. å Klokkrp.trakten vid Nymyran samt Spikberget 1,5.

Ovanstående exempel på noteringar måste ses för vad de var – ett stöd för minnet, och därför rätt knapphändiga. Men det utesluter ju inte, att en hel del dramatik utspelade sig emellanåt.

Många av de vattendrag som måste passeras utgjorde ju säkert en källa till bekymmer och stora risker.

Ett fall av flera kan hämtas från april 1894 då Arvid skrivit följande för den 18:de: ”Rodde första gången öfver Elfven vid Km (Kamrum)”, för att sex dagar senare, nämligen den 24:e notera: ”Gick hem från Grundsand, rände öfver Elfven vid Klusån: var ganska svagt!”

Och mycket sällan anförtror han sin dagbok något om de strapatser dessa färder i övrigt orsakade honom. Men det var utan tvivel slit-samt många gånger.

En liten notering från i april 1901 får tjäna som exempel:

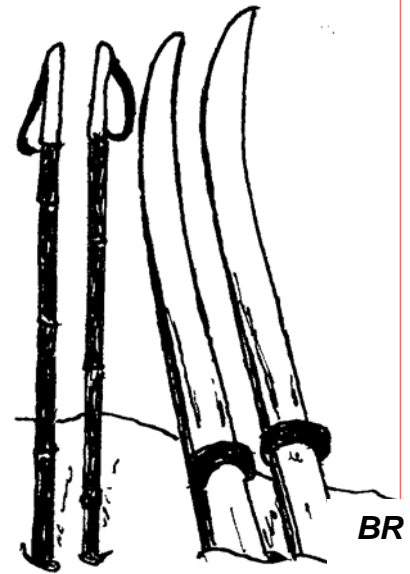
19:e ”Afsyning från Lillberg hem samt till Löfudden var dåligt före började tina sköt sparken till Löfudden hela vägen samt blef alldeles uttröttad 2,0

20:e För bevakning samt utlemning af virke till sågning åt Kronotorparne från Tjernberget samt öfver Korngrubbedarna till Smedmyran o Bodträskån var alldeles slut då jag kom hem 1,3”

Hur bekväma måste inte ångbåtsresorna ha tett sig i jämförelse med de andra till buds stående färdmedlen vid den här tiden.

Med ångbåten kunde man åka till Edefors, Bodträskfors och Harads, Svartlå och så vidare. 1892 kostade en resa mellan Harads och Edefors 50 öre, och eftersom Kluså brygga låg ungefär mitt emellan så var priset 25 öre åt vardera hållet. Till Svartlå fick man betala 75 öre från Klusån. ”Ångbåtsbilliett tur och retur Boden 3,50”, skriver Arvid, trots att båten bara kan ha gått till Hednoret. Hur man reste vidare nämner han inget om men efter 1894, när stambanan var byggd, kunde han säkert åka tåg in till stan.

Tåget ja. Tog man sig bara till Gullträsk så öppnade sig vida vyer för en dåtida resenär. Malmbanan mellan Luleå och Gällivare blev klar redan 1887. Bland Arvids efterlämnade tillhörigheter finns en biljett, utfärdad den 2 mars 1889 av Swedish & Norwegian Railway Entreprenaden, där han ”eger rätt att på egen

risk och utan något ansvar vare sig från Bolaget eller Entreprenörerna medfölja arbetståget från 5an till Ljuså”!

Noteringarna för juni månad år 1900 avslöjar att Arvid bekantat sig med ett nytt kommunikationsmedel, nämligen telefonen. Två kronor kostade det och han ringde förmodligen från Harads. Senare omnämns även Edefors och Bjässand i de sammanhangen.

I april 1912 ringde han 1 period à 25 öre från Bodträskfors kontor och i december 1914 har han bokfört ”telefonavgift i Spikberg 0,80 (!) och ”do i Storsand 0,55”.

FAMILJ OCH BOSTÄDER M.M.

I början av sin tid som kronojägare på bevakningstrakten bodde Arvid Elming i Harads, troligen tillsammans med sin far. Man kan anta att det inte var en helt idealisk placering med tanke på att så gott som hela arbetsfältet låg på fel sida om Lule älv. I förfallstider var det ju som nämnt ofta förenat med livsfara att försöka ta sig över. Dessutom tillkom en annan sida av saken som kanske hade ännu större betydelse. I slutet av dagboken för 1892 finns en anteckning som kan kasta ljus över det fortsatta agerandet. Där står nämligen:

Af varmaste hjerta jag önskar ”Godt Nytt År” åt min älskade.
Må helse o glädje dig följa i dagar 365.
Din fästman vill nu också hoppas då sommaren står i sitt flor
med gyllene bojjar få fästa den väna han Älskar så stort.
Då blir fastän mörkt är om hösten så lifligt o ljust i hans sinn
ty starkt stjernan den klara han funnit, som leder den lycklige hem.
Må sedan då Bore han nalkas ej kunna slå isbojan kring
ty varm brinner kärlekens lampa den strålar vid Allfadrens fot
och släcks ej af döden ens ut.

Föremålet för de varma känslorna var den 22-åriga småskolelärarinnan Amanda (Ada) Engström från Buddbyn. Och den 14 juni 1894 skrev Arvid: ”växlade ring med Ada”. Då hade han redan tagit sig ett torp i Bodträskån och bott där sedan dec. - 92. De gifte sig i april 1895 och fick 5 barn, 3 pojkar och två flickor. Samma år som det 5:e barnet föddes, alltså 1904, flyttade de till Kronojägarbostället i Åbacka. 1908 fick de ytterligare en dotter och därmed var barnskaran fulltalig.

Arvid hade två jordbruk, Bodträskån och Åbacka, där han kunde så och skörda för att nära sin alltmer växande familj. De två äldsta sönerna var honom snart också till stor hjälp både hemmavid och på de olika arbetsplatserna.

I Åbacka hade man nära till Luleälven, som var den tidens stora pulsåder för såväl sommar- som vintertrafiken. Och troligen hade de en egen ångbåtsbrygga att tillgå.

Kronojägarbostället i Åbacka 1910

Arvid Elming hade förstås också fritidsintressen som alla andra. Han kom att äga många dugliga jakthundar som också brukades så snart tillfälle gavs. Dessutom ägnade han en hel del tid åt skytte och deltog i ett flertal tävlingar på skilda platser. Skjutbanan i Kamrum hade i honom en trogen besökare.

Han ägnade sig också åt körsång och har noterat att det förekom bland annat i kyrkan i Harads. I hans noteringar omnämns också IOGT, samt en del politiska uppdrag m.m.

Arvid Fritiof Ludvig Elming dog i cancer den 6/9 1916 i en ålder av nära 52 år. Hustrun Lisa Amanda avled i februari 1956. Hon blev nästan 86 år.

Källa: A. Elmings dagböcker i avskrift av Stina Elming, Heden.